

Z toho dôvodu moja vláda žiada za uvedení stratu primeranú náhradu. Pri akceptovaní etnického princípu by táto náhrada mohla prísť do úvahy odstúpením určitých slovenských obcí Česko-Slovensku a vyrovnaním určitých výbežkov hraničnej čiary, ktoré sťažujú výkon štátnej služby.

Česko-slovenská delegácia je v tomto smere splnomocnená pokračovať v rokovaniach.²

Vaša Excelencia, ráčte prijať prejav mojej najhlbšej úcty.

AMZV ČR, ZÚ Budapešť 1939, kart. 10, f. 242, č. 147. Kópia, strojopis.

¹ Pozri dok. č. 134.

² Na záložke spisu sa nachádza rukopisná poznámka: „Pro domo. Nótu odovzdá pán odborový prednosta Janšák grófovi Teleckimu 27. 1. 1939 o 13. 00 hodine.“

125

27. január 1939, 12.52 hod., Budapešť. Telegram prijatý: 15.30, vyhotovený: 15.50

Správa česko-slovenského vyslanca M. Kobra týkajúca sa hodnotenia parlamentného expozé maďarského ministra zahraničných vecí I. Csákyho.

Část Csákyho expozé o poměru k Česko-Slovensku¹ a vyřešení mukačevského incidentu neuspokojuje. Řešení Mukačeva vykládá, jakoby česko-slovenská vláda vyslovila politování nad všemi případy poslední doby a zavázala se k náhradě veškerých škod, což neodpovídá ani výměně not v Praze, ani mému ústnímu sdělení z 20. t. m.²

Připustil, že česko-slovenská vláda nepřijímá plnou zodpovědnost za vyvolání události, leč chybí v projevu vřelejší ton, jež jsme čekali a naznačení možností zlepšení obapolného poměru.

Kobr

AMZV ČR, TD 1939, č. 75. Kópia, strojopis.

¹ Ide o expozé I. Csákyho pred zahraničným výborom maďarského parlamentu.

² Pozri dok. č. 112.

126

27. január 1939, Bratislava.

Líst predsedu Zjednotenej maďarskej strany J. Esterházyho, v ktorom protestuje proti prepúšťaniu robotníkov maďarskej národnosti z bratislavských závodov.

Miniszterelnök úr!

A pozsonyi rendőrigazgatóság 22 395/38 szám alatt kelt átiratával értesítette a pozsonyi gázviz- és villamosmű igazgatóságát, hogy a 244/1938 és illetve 282/1938 számú kormányrendeletek

alapján nem ad munkaengedélyt 55 oly alkalmazottnak, akik illetősége a bécsi döntés alapján Magyarország területére esik. Ezek az alkalmazottak a fenti rendeleteknek kategorikus rendelkezése következtében már folyó hó 24. és 25-én munkahelyüket el nem foglalhatták, mert a kérdéses üzemek hivatkozva a rendeletek büntető szankciójára, a munkahelyek elfoglalásait sem engedélyzték.

Előzőleg már hasonló elbocsátás történt a Kábel- illetve Gumon gyárból, az Apollo gyárból, a Koburg művekből a Betegsegélyző pénztárból és a Dunagőzhajózási társulattól.

Ha figyelembe vesszük az 1879 évi L. t. 20. §-át, továbbá az 1886 évi XII sz. t. c. 5. §-át és végül a 236/1920 sz. törv. és rend. tára rendelkezéseit, meg kell állapítanunk, hogy ezen elbocsátott alkalmazottakra sem a 244 sem pedig a 282 kormányrendelet rendelkezései nem vonatkozhatnak, mert bár ezen alkalmazottak illetőségi helye oly területre esik, mely ma Szlovákiának nem alkotja területileg szerves részét, mindamelllett ezen alkalmazottakat még ma is cschszlovák állompolgárak kell tekinteni.

Következik pedig az abból, hogy a fentidézett rendelkezések szerint az állompolgárságot csak bizonyos és egyenként (taxative) felsorolt esetekben lehet elveszíteni, ilyen esetek az elbocsátás hatósági határozat, távollét, törvényesítés és házasság esete. Tekintettel arra, hogy ezen esetek közül egyik sem következett be, már pedig a területlecsatlolás következtében az állompolgárságnak függetlenül a lakóhelytől elvesztéséről semilyen törvényes rendelkezés nem intézkedik, mindazok, akik Szlovákia területére birtak illetőséggel és oly területen laktak, mely terület a bécsi döntés értelmében Szlovákiára esik, szlovákiai állompolgárságuaknak minősítendő továbbra is.

Ennek következtében a fent részletesen kimutatott munkás elbocsátások alapja nem lehet a 244 és 282 sz. kormányrendelet, mert ezen kormányrendeletek pusztán külföldi állompolgárok munkaengedélyére vonatkoznak.

Megkivánom jegyezni azonban azt is, hogy ezen munkások, akik húsz éven át megbízhatónak bizonyultak az üzem szempontjából, tisztán azon körülmény folytán, hogy illetőségi helyük a mai Magyarország területére esett, nem válhattak egyszerre megbízhatatlanná és az ő működésük sem válhatott a nemzetvédelmi törvény értelmében a kérdéses üzemre veszélyessé. Figyelemmel kell lenni ezen munkások elbocsátásánál azonban az erkölcsi törvényekre és a szociális felfogás követeléseire is. Ezek a munkások közül igen sokan húsz-harminc esztendő óta teljesítetek szolgálatot egy és ugyanazon üzemben, hozzájárultak a szociális és nyugdíjterjekhez, hogy öreg napjaikra életüket ily módon biztosítsák, s így becsületes munka után egyik napról a másik napra való elbocsátásuk, kenyér, munka és nyugdíjjogosultságuknak elvesztése minden felmondási idő avagy végkielégítés nyújtása nélkül oly egyenes ellentétben áll minden szociális és morális gondolkozással, hogy annak következményeiért a munkástömeg körében felelősséget vállalni nem lehet.

A fenti előadottak alapján tisztelettel kérem Miniszterelnök urat, hogy a pozsonyi rendőrigazgatóság azon rendelkezéseit, amelyek a fenti műveknek alkalmazottjai kérdésében a munkaengedélyt megtagadta, sürgősen hatályon kívül helyezni méltóztassék, hogy ezek az elbocsátott munkások azonnal visszaállíthatók legyenek munkájukba.¹

Esterházy János
Az Egyesült Magyar Párt elnöke

Pán predseda vlády!

Policajné riaditeľstvo v Bratislave listom č. 22 395/38 vyrozumelo riaditeľstvo plynového, vodného a elektrá-

renského závodu, že v zmysle vládnych nariadení č. 244/1938, respektíve č. 282/1938 neudeľuje pracovné povolenie 55 zamestnancom, ktorí podľa príslušnosti patria na územie, ktoré v dôsledku viedenského rozsudku bolo priznané Maďarsku. Títo zamestnanci v zmysle kategorických ustanovení uvedených nariadení už 24., resp. 25. t. m. nemohli nastúpiť do práce, pretože uvedené závody, odvolávajúc sa na trestné sankcie týchto nariadení, nedovoľovali ich ďalšie zamestnávanie.

Už predtým bolo podobné prepúšťanie z Káblových závodov, resp. továrne Gumon, zo závodu Apollo, Koburgových závodov, z Nemocenskej pokladnice a zo Spoločnosti Dunajplavba.

Keď berieme do úvahy § 20 článok L z roku 1879, ďalej § 5. z článku XII z roku 1886 a konečne zákon 236/1920 Zb. z. a nariadení, treba konštatovať, že tak vládne nariadenie č. 244, ako aj nariadenie č. 282 sa nemôže vzťahovať na týchto prepustených zamestnancov, pretože hoci podľa príslušnosti patria na územie, ktoré netvorí organickú súčasť Slovenska, treba ich považovať za československých štátnych občanov.

Z toho vyplýva, že možno stratiť štátne občianstvo v zmysle uvedených nariadení len v určitých taxatívne vymenovaných prípadoch. Medzi také patria: prepustenie, úradné rozhodnutie, neprítomnosť, pri otázke posúdenia legitimity a uzavretia manželstva. Vzhľadom na to, že v danom prípade nenastala ani jedna z týchto alternatív, neexistujú žiadne zákonné normy, ktoré by hovorili o strate štátneho občianstva v dôsledku územnej zmeny bez ohľadu na miesto pobytu. Všetci tí, ktorí pred viedenským rozsudkom mali príslušnosť na území Slovenska alebo bývali na tomto území, ktoré týmto rozhodnutím bolo prisúdené Slovensku, majú byť aj ďalej považovaní za slovenských štátnych občanov.

V dôsledku toho uvedené vládne nariadenia č. 244 a č. 282 nemôžu poslúžiť ako dôvod na prepustenie z práce. Tieto vládne nariadenia sa výlučne vzťahujú na pracovné povolenia občanov cudzích štátov.

Súčasne chcem však uviesť, že zamestnanci, ktorí 20 rokov boli spoľahliví, nemôžu sa iba preto, že ich lokálna príslušnosť je na území dnešného Maďarska, zrazu stať pre závod nespoľahliví a ich práca nebezpečná z hľadiska zákona na ochranu republiky. Okrem toho pri otázke prepúšťania zamestnancov treba brať do úvahy aj morálne normy a sociálne dôsledky. Mnohí z uvedených 20 – 30 rokov pracovali v týchto závodoch a podieľali sa na sociálnych a penzijných ťarchách a čestnou prácou si zabezpečovali svoje živobytie na dni staroby. Ich prepustenie zo dňa na deň, strata obživy, práce a nároku na dôchodok bez výpovednej lehoty a poskytnutia akéhokoľvek odstupného sú v priamom protiklade s morálnymi a sociálnymi zásadami, za ktorých dôsledky robotníctvo nemôže prevziať žiadnu zodpovednosť.

Na základe uvedených skutočností úctivo žiadam pána predsedu vlády, aby ráčil urýchlene zrušiť platnosť nariadenia policajného riaditeľstva, podľa ktorého robotníkom odoprel poskytnúť prácu v uvedených závodoch a aby tí s okamžitou platnosťou mohli znova nastúpiť na svoje pracoviská.¹

Esterházy János

predseda Zjednotenej maďarskej strany

SNA, ÚPV, kart. 28, č. 800. Originál, strojopis.

¹Odpoveď na list pozri dok. č. 143.

27. január 1939, Praha.

Záznam z expozé zástupcu ministra zahraničných vecí I. Krna pred novinármi o aktuálnych zahraničnopolitických otázkach a vzťahoch česko-slovenskej republiky k susedným štátom.